

Zarja izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob polu enajstih dopoldne. — Naročnina s dostavljanjem na dom ali po pošti K 1.50. Posamezna številka 6 v. Letna naročnina K 18.—, polletna K 9.—, četrtletna K 4.50. — Za inozemstvo K 30.—. — Naslov: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadstr. Uradne ure za stranke od 11.—12. dopoldan in od 6.—7. zvečer.

ZARJA

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo v Ljubljani sprejema vse uredniške, rokopise, ki jih ne vrača. — Upravništvo sprejema naročnino in inserate. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. — Cena inseratom: Enostopna petstvrstica 20 vin., pogojeni prostor 25 vin., poslana in razglašena 30 vin. — Naslov: Uredništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6, II., uradne ure za stranke od 9.—12. dop. in od 1/2. — 7. zv. — Reklamacije poštne proste

Štev. 146.

V Ljubljani, v ponedeljek dne 27. novembra 1911.

Leto I.

Militarizem in socialna demokracija.

Svetovni mir je idealna želja, o kateri se nikakor ne more reči, da je ideal večno nedosežen cilj. Človeško družbo si prav lahko mislimo tako urejeno, da izginejo iz nje razlogi sovraštva, povodi vojne in s tem tudi vojna sama. Taka družba je smoter socialne demokracije. Uresničenje socializma pomeni izenačenje interesov na podlagi enakopravnosti in solidarnosti. Iz nasprotnih razredov ustanoviti enotno človeško družbo, namesto razrednih interesov postaviti interese skupnosti, v kateri so zavarovani interesi vseh posameznih delov — to je naloga socialne demokracije.

Socializem je svetovno vprašanje. Dandanes, ko vlada kapitalizem, ne more nobena država, nobena občina, noben posameznik živeti socialistično. Raznoverne socialistične ali komunistične kolonije, ki so jih osnovali posamezni idealisti v raznih deželah, so morale propasti; bile so utopije, za katere ni prostora na kapitalistično urejenem svetu. Rušiti se mora kapitalizem v vsaki deželi posebej, ali pa mora povsod, da nastane temelj za novo družbo v zmyslu socializma.

Ta cilj je tako velik, da se še dandanes zdi marsikom utopičen, nedosežen. Če bi bili socialisti nekoliko bolj ponižni, pa ne sanjali o vsem svetu — no da, tedaj bi bilo že mogoče to in ono. N. pr. Nemčija. Tam se ne da tajiti, da se socialni demokratje silno množe.

Se nekoliko parlamentarnih volitev, pa je prav lahko mogoče, da dobe absolutno večino v državnem zboru. Ali kaj pomeni to, če pravijo sami, da mora socializem zmagati kar po vsem svetu, preden se morejo uresničiti njegova načela?

Je že res: Če zmagajo socialisti na Nemškem, še ni uničen internacionalni kapitalizem. Ali sunek, ki ga dobi, bo prav občuten. Ravno zato, ker je kapitalizem mednarodni in kozmopolitičen, občuti vsak udarec na vseh koncih in krajih, naj ga že dobi kjerkoli. Ravno tako okrepi zmaga posamezne socialno demokracijske stranke socialno demokracijo vsega sveta. Posamezni uspehi imajo že svojo ceno, četudi je za uresničenje zadnjega namena potrebna splošna zmaga.

Toda nič strahu! To, kar smatrajo nasprotniki za največjo utopijo, je bliže cilju, nego mislijo skeptiki. Svet je pripravljen za socializem — ne le v zapadni Evropi, temveč povsod. Socialna demokracija je v posameznih deželah zelo različno razvita. Ali tudi hitrost razvoja je različna. Razmeroma najhitreje se razvija tam, kjer je se najslabša. Najmlajše organizacije najbolj hite, da dohite svoje starejše sestre; kadar zmaga socialna demokracija v Nemčiji, bo tudi v drugih deželah razmerje med socialno demokracijo in vladajočimi strankami vse drugačno kakor sedaj.

Kapitalizem spravila vsa zemeljsko oblo pod svojo oblast. V času, ko je moral rušiti najmočnejše stebre fevdalizma, je šlo tudi njegovo delo počasi od rok. Ali čim bolj je rasla njegova moč, čimveč je odvezal nasprotniku ozemlja, čimveč mu je ugrabil orožja, tem hitreje so sledile njegove zmage. Danes segajo njegovi kremlji po zadnjih tleh znane zemlje; kapitalizem osvaja zadnja tla za izkoriščanje in zadnje trge za množitev profita.

Prostora za razširjanje ima kapitalizem od dne do dne manj. Novih krajev za izkoriščanje ne bo mogel več pridobivati, zakaj lune ne more anektirati. Izkoriščanje mora tam postajati intenzivnejše, kjer se že itak vrši. Neprerokoma išče nove oblike v ta namen in jih nahaja v kapitalističnem združevanju; karteli pri nas, trusti v Ameriki so neizogibni sadovi tega razvoja. Ta pot, ki vodi kapitalizem na vrhunec, pripravlja njemu padec, socializmu pa tla.

Ali dočim vidimo v kolonialnih vojnah in v diplomatskih spletkarijah, s katerimi se ima deliti plen kapitalizma, tem strašnejše grabljenje, čim manj ostanja še za grabež; dočim vidimo v teh pojavih različne stopnje kapitalističnega razvoja, naraščajo druga znamenja rojstva družbe, ki je že spočeta. Kamorkoli prihaja kapitalizem, mu sledi socializem za petami. Komaj se novi prišleci ozre po svoji plantaži, opazi že svojega nasprotnika. In kjer

padajo stare oblike, živeče še iz predkapitalističnih časov, se javljajo med onimi, ki jih rušijo, že prvi pionirji dobe, ki ima šele priti. Vse novejšie revolucije, ki naskakujejo trdnjave preostalega fevdalizma, se razlikujejo od nekdanjih preobratov, ki so polagali temelje kapitalističnega buržvazni družbi. Te revolucije niso socialistične; bilo bi nezmyselno, le pomisliti, da bi mogle biti socialistične. Ali vsaka ima nekoliko socialistične primesi. In vsaka nova je ima več. Turška je je imela in perzijska in portugalska; in največ je ima kitajska. Vse te revolucije niso posnemanje; ne gredo le za tem, da odpravijo zastarele oblike, ki so postale nevdržljive, ampak si skušajo takoj priboriti, kar so si drugi narodi priborili šele dolgo po svojih revolucijah; celo prehiteli jih izkušajo. Kitajska revolucija ima cilje, katerih še evropski in ameriški narodi niso dosegli.

Kapitalizem raznaša dejstva in ideje po svetu. Gotovo ne namenoma. Evropski izkoriščevalci niso šli razbijat vrata in rušit zidove, ki so Japonsko in Kitajsko ločili od ostalega sveta, da bi tam vzgajali kolektiviste in socialne revolucionarje. Ali njih prokletstvo je, da ne morejo vrat, ki so se odpela njihovega profitarstvu, zaloputniti pred nosom posledicam profitarstva. Pota se niso skrajšala le koristiljubni trgovini, temveč tudi izobrazbi, spoznanju in idejam. Nova tovarna v tuji deželi ustvarja nov dobiček, ali tudi nove sužnje. Kitajski študenti, ki hodijo v Evropo in Ameriko študirat, ne morejo biti slepi izven vseučiliškega poslojaja. Marksove nauke, ki jih je moral sam šele s težkim trudom izvajati in vlivati v besede, dobiva najmlajša generacija v najbolj oddaljeni deželi že zbrane v roko.

Pogoji socializma se iznačujejo po vsem svetu. Najbolj zaostale dežele se približujejo najnaprednejšim. Svetovni kapitalizem je že skoraj gotovo dejstvo; svetovni socializem ni več utopija, temveč cilj, kateremu se približujemo z velikimi in naglimi koraki.

Ali še vedno je to ideal. Sedanji svet je kapitalističen in v njegovih mejah je svetovni mir utopija. Nobena državna pogodba, nobena etična teorija in nobena agitacija za dezertiranje ne more preprečiti vojne, če je sila konkurenčnih razmer v kapitalistični družbi tako velika, da bi se povzročila. Kakor je bila blazna misel, da bi se razbili vsi stroji, tako je nezrela misel, če bi se dalo orožje kratkotalo spraviti iz sveta.

Če je svetovni mir ideal socialne demokracije, vendar ne more biti njena taktična naloga, da bi se bojevala za nemogoče. Razoroženje v tem zmyslu, kakor ga propagirajo meščanski filantropi, nima ničesar opraviti s socialno demokracijskimi zahtevami. Če pravi socialna demokracija: „Militarizmu nobenga moža in nobenega groša“, ima za to vse druge razloge. Da jih spoznamo, se moramo vrniti k vprašanju: „Kaj je militarizem in kakšen je.“ To pa storimo pri prihodnji priliki.

Bavarske volitve.

Monakovo, 24. novembra.

Zanimanje za letošnje občinske volitve na Bavarskem, ki je zavladovalo po vsej deželi, je razumljivo, ker nam dajejo nekakšno merilo, kaj je pričakovati začetkom drugega leta pri državnoborskih in meseca februarja pri deželnozbornskih volitvah. Deželni zbor je bil pred kratkim, kakor je znano, razpuščen. To je še dvignilo razporedje med volilci. Prvo znamenje povečane bojevitosti je nenavadno velika udeležba volilcev, ki je bila opaziti posebno po mestih.

Občinske volitve se vrše v znamenju samostalnega nastopa vsake stranke. To bo pri deželnozbornskih volitvah drugače. Nemški deželni zbori imajo jako obširno kompetenco, ker so to državni parlamenti; opraviti imajo s samostalnim vladam, imajo torej zelo obširen delokrog in veliko bolj političen značaj kakor avstrijski deželni zbori. Bavarska je doslej skoro najbolj klerikalna država združene Nemčije; v deželnem zboru je katoliški centrum nastopal naravnost teroristično. Vse njegovo delo je šlo le za tem, da razširi klerikalizem po vseh institucijah in da uvrsti svojo strankarsko moč. Zato so se socialni demokratje sporazumeli z liberalci, da nastopijo pri deželnozbornskih volitvah združeno proti centrumu. To je seveda

zgolj volilni sporazum, ki ne prejudicira nikakor taktiki socialnih demokratov. V deželnem zboru morajo socialisti v mnogih vprašanih še ostreje nastopiti proti liberalcem kakor proti centrumu.

Številke bodo pri državnoborskih in deželnozbornskih volitvah vse drugačne kakor pri občinskih, ker se volilni redi močno razlikujejo. Občinska volilna pravica na Bavarskem je zelo reakcionarna in ima pretežno plutokratski značaj. Skoraj samo ob sebi se razume, da so tujezi izključeni. Ali za take tujece ne veljajo samo Avstrijanci in drugi inozemci v pravem pomenu besede, temveč tudi Nemci iz drugih zveznih držav. Saksonci, Prusi, Hesi, Hamburganci nima volilne pravice na Bavarskem. Domačin, ki hoče imeti volilno pravico v bavarski občini, pa mora dokazati, da je plačal pristojbino za meščansko pravo, ki je zelo visoka, tako da je večina delavcev sploh ne zmore. Predpisano je tudi stalno bivanje, ki ni za vse občine enako; ali če se prekine le za kratek čas, je volilna pravica izgubljena. Kdor ima občino v rokah, si pa lahko umetno napravi volilce. Zakaj občina lahko odpušči meščanske pristojbine svojim uradnikom, pa tudi drugim osebam. Umevno je, da se ta dolžba politično zlorablja. Za delavca je velika žrtev, če plača meščanske pristojbine, ker mu to ne daje nobene druge pravice, kakor da ga vpišejo v volilski imenik.

Kljub tem velikim težavam je socialna demokracija v tistih občinah, v katerih so se doslej izvršile volitve, zelo napredovala. Z njenim napredkom se ne more meriti nobena druga stranka.

Največ zanimanja je bilo seveda za volitve v Monakovem. Uspeh socialne demokracije je tukaj ogromen. Četudi ostane v občinskem zboru še na drugem mestu, je prišla s številom svojih volilcev na prvo mesto. Pred tremi leti so imeli liberalci 10.326 glasov, socialni demokratje 8768, centrum pa 8586. Letos pa so dobili socialni demokratje 13.764 glasov, liberalci 10.637 in centrum 8000 glasov. Dočim so socialni demokratje napredovali za skoraj 5000 glasov, so liberalci pridobili samo 311 glasov, centrum pa je celo nazadoval. Tudi antis., ki imajo 1005 glasov, so na izgubi. Stranka hišnih posestnikov pa je dobila 2678 glasov.

Če pojde pri prihodnjih volitvah čez tri leta le tako kakor sedaj, bo socialna demokracija najmočnejša stranka v monakovskem občinskem svetu. Sedaj imajo liberalci 34 zastopnikov namesto dosedanjih 30, socialni demokratje jih imajo 19 (doslej 14), centrum 14 kakor doslej, hišni posestniki pa enega.

V Norimberku, ki je glasovit zaradi izdelovanja igrač, ni bila volitev nikakršna igrača. Prinesla je pa socialni dem. še večji uspeh. Pridobila je 2000 glasov in deset zastopnikov, tako da jih ima sedaj dvajset. Tudi tukaj stoji socialno demokracijska stranka s svojimi glasovi na prvem mestu. Dobila jih je 11.400, liberalci 8600, stranka srednjega stanu 2000, demokrati 1370, centrum pa 1204.

Zanimive so bile volitve doslej v mnogih občinah, kjer so socialni demokratje skoraj povsod napredovali, tako je Jürtu, kjer so pridobili 700 glasov, dočim so jih meščanske stranke izgubile 622. Potem v mestecu Schney, kjer so socialni demokratje zmagali na celi črti in imajo sedaj svojega župana. To je sodrug Rohmann, podžupan je pa sodrug Hirsch. V nedeljo je volitev v Auggsburgu, za katero je posebno veliko zanimanje. Tam se bojuje centrum za odločujočo moč. Boj bo nedvomno zelo oster.

Socialni demokraciji opravičujejo dosedanje volitve najlepše upanje za deželnozbornski in državnoborski volilni boj.

NOVICE.

* Električni tok ga je zgrabil. V dunajsko-novomeški strojni tovarni je moral nadzorovati 26 letni uradnik Rohbach električno napravo. Napravi se je približal brez izolirnih rokavic. Naenkrat ga je zgrabil električni tok in ga držal 7 metrov visoko v zraku. Njegov oče je prvi opazil nesrečo in je zaklical, ne da bi bil spoznal sina: „Nekdo visi nad nami! Da bi le ne padel! Nikdo ni mogel na pomoč zato so tok prekinili. V tem hipu je padel nesrečnik na tla in obležal z zlomljenimi udi. Z grozo je spoznal oče v ponosrečeneu svojega

sina. Mladi uradnik je kmalu nato umrl v bolnici.

* Dva dečka je zastreprila. V sredo sta prinesla dva dečka kuharici Mariji Benirškejevi v Olomucu slaščice. Kuharica je dala nekaj slaščic z dobrim namenom mladoletnima gospodarjevima sinovoma, ki sta jih snedla. Ponoči pa sta dečka umrla za zastupljenjem. S pomočjo slaščičarja, kjer so bile slaščičice kupljene, in s pomočjo četrto drugih prič so dokazali zločin kuharičini sestri Franciški Benirškejevi, ki je hotela sestro s strupom spraviti s sveta in sama podedovati 1800 kron.

* Zakon gospe Tosellijeve ločen. Bivša saska prestolonaslednica in do zadnjega časa žena pianista Tosellija, se je zopet dala ločiti. Kakor znano je vzrok ločitve ta, da je imel Toselli doma svojo ljubico, gledališko damo, pod pretežo, da je guvernantka. Obravnava za zakonsko ločitev je bila v Florenci in je sodišče takoj privolilo v ločitev. Sinček Tosellijev, mali Filibert, ostane pri Tosellijevih starših, kakor je bil Toselli sam predlagal. Sodišče je zavrnilo predlog, da se obsodi Toselli na denarno kazen. Tosellijeva je z izidom procesa nezadovoljna, pač pa je gospod Toselli vidno zadovoljen z zapuščal sodno poslojje.

* Rumunski milionar umorjen. V Bukarešti je napadel neznan morilec milionarja in veleposestnika Ciocioana v njegovi spalnici in spečega umoril. Ko je stopil milionarjev služabnik v sobo, je zagledal svojega gospodarja vsega okrvavljenega v postelji. Morilec je bil skoroda čisto od blizu ustrelil na milionarja in ga takoj usmrtil. Ciocioano se je bil šele pred kratkim vrnil iz Pariza in je najbrže žrtev maščevanja svoje ljubice, varietetne pevke Vojeleske. Ko je udrla policija v pevki stanovanje, pevke ni bilo nikjer. Sobarica je dejala, da pevke od prejšnjega večera ni bilo domov in da ne ve, kje je.

* Roparske turške čete. Starosrbski vasi Krupice in Kamno goro so napadle turške roparske tolpe in jih zapalile. Med vaščani in tolpmi se je vnel krvav boj in je bilo na obeh straneh mnogo oseb mrtvih in pa težko poškodovanih.

* Tatvina 192.000 frankov vrednih biserov. V Parizu je bilo letos ukradenih začetakom oktobra troje zbirki pravih biserov v vrednosti 192.000 kron. Eno zbirka obsega 48 vrst s 1467 biseri 673³/₄ karatov teže, druga 21 vrst s 917 biseri 384 karatov teže in tretja 18 vrst s 84 biseri 106 karatov teže. Tat biseroj je Jakob Apfelbaum, z napačnim imenom R. Fischer. Razpisana je nagrada 5000 frankov, da vjamejo tatu.

* Garibaldijeve relikvije. Dva Francoza sta skušala ukrasti Garibaldijeve zemeljske ostanke, ki jih je italijanska vlada pokopala na otoku Capreri. Pred več dnevi je zvedel mornariški vojak Melarancio iz Katanije, da je skušal dvojce neznanecv ponoči odpreti Garibaldijev grob in ukrasti Garibaldijevo truplo. V naslednji noči je stražil Melarancio s petero tovariši skrit v grmovju. Kmalu se je približal čolnic in na obrežje sta stopila moža ter si dala opraviti okolo spomenika. Melarancio je sprožil puško, nakar sta neznanca štirikrat ustrelila iz pištol, a nista nikogar zadela. Melarancio je ranil enega Francoza, drugi se udal ter so ju zvezana odpeljali v vojašnico.

* Meseč dni odloga za priznanje zločina. Namestnik Mann ameriške države Virginije je sporočil na smit obsojenemu milionarju Beatyju, da mu podaljša za mesec dni življenje, ako bi mu morilec priznal zločin. Beaty je sprejel sporočilo brez vznemirjenja. Prosil je le, naj mu dovolijo kratek odlog, da premišljuje o ponudbi.

* Hiša tragedij. V Londonu je kupil gospod John Simon v Oksfordhiru staro, mračno hišo in je s tem pokazal nemalo poguma. Kajti hiša je bila tekem zadnjih 15 let prazna in zapuščena, nikomur bi ne bilo prišlo na misel, da si jo prisvoji in celo londonski postopaci so se je ogibali v velikem loku, čeprav bi jim ne bil nihče branil nje za prenočišče. Hišo imenujejo po vsej Angleški „hiša tragedij“ in ima tudi res zelo temno zgodovino. Leta 1712, je bila last rodbine Jackmannove. Hišni gospodar se je dvobojeval v jedilnici in ga je njegov nasprotnik usmrtil z mečem. Nato so oddali hišo v najem bratoma Longueville. Brata sta ljubila isto deklico in ko se je ta odločila za enega izmed njiju, je zaprl drugi svojega

tekmeca v skriven temen kraj, kjer ga je imel zaprtega 14 let, dokler ni jetnik lakote umrl. Morilec svojega brata se je nato usmrtil v ječi, kjer je izdihnil brat. Par let pozneje je kupil hišo obenem z obsežnim vrtom gospod Wladwin Wake. Nekega večera je igral gospod Wake s svojima sinovima na vrtu karte; igralci so se hudo sprli. Ravno o polnoči je bil prepri tako hud, da je razbil oče v jezi enemu izmed sinov s težkim srebrnim svečnikom lobanjo. Nato sta oče in drugi sin skrila sinovo truplo na prostor, kjer je bil lakote umrl Longueville. Dvanajst let pozneje je priznal gospod Baldwin na smrtni postelji krvavo dejanje in odtlej velja hiša tragedij za hišo strahov. Hiša je prišla še večkrat v najem, toda njeni lastniki so vedno naglo pomrli ali pa so gospodarsko propadli. Če pa to ne, se kmalu izselijo, ker vsakokrat ob polni luni stoka in vpilje v kraju, kjer sta umrla brata Longueville in se „strahovi“ podelje v divjem diru po hiši. Pa tudi drugi ljudje pripovedujejo, da se šetajo ob mesečnih strahovi po hišni strehi. Vsekako ima gospod John Simon precej poguma ali pa — zdrave pameti, da je kljub tem skrivnostnim bajkam kupil hišo.

*** Buren protestni shod proti italijanskim grozodejstvom.** V Londonu so sklicali dne 20. t. m. protesten shod proti italijanskim grozodejstvom v Tripolisu. Shodu je predsedoval znani Stead, poročal pa je M' Cullach, ki je bil vojni poročevalec dveh velikih angleških listov v Tripolisu. Shod je posetil tudi več Italijanov, ki so motili zborovanje, da je šele policija napravila red. M' Cullach je povedal, da ga je pozval eden izmed Italijanov na dvoboje. Nato je pripovedoval svoje lastne doživljaje v Tripolisu in jih pojasnjeval s skioptičnimi slikami. Govornik je bil priča, kako so Italijani pod izmišljeno prevezo, da sta bila dva vojaka ustreljena v noge, pomorili 4000 Arabcev. Moritev se je pričela v vasi, ki so ji Italijani nprtili izmišljen atentat, in se je raztegnila na vse bližnje vasi v oazi; tri dni je divjala soldateska, ta najmočnejši stebel kapitalističnega družabnega reda. M' Cullach je zahteval, naj mu pokažejo ranjena vojaka, pa ju ni nikdar videl. Govornik je bil sam priča, kako so Italijani postreljali nosne žene in majhne otroke. Kar je počela italijanska vojska, je bila čisto navadna moritev. Govornikove besede je spremljalo hrupno ogorčenje poslušalcev. Končno je sprejel shod ostro resolucijo proti italijanskim grozodejstvom.

*** Praznoverje na Formoz.** Japonska vlada, ki se je vgnezdila na otoku, je poslala znanstveno komisijo, da proučuje praznoverje ki je med formozskimi prebivalstvom še trdno ukoreninjeno. O vspehilih tega raziskovanja poročajo sedaj iz Tokia: Kakor pri vseh divjih narodih, tako tudi pri domačinih na Formozu ni najti nobene notranje vezi med posameznimi rodovi. Vsled tega ima vsak rod svoje posebne vaze, šege in navade, ki se več ali manj ločijo od drugih. Vsi rodovi pa verujejo v eno vražo: duhovi rajnikov se dajo potolažiti le z darovanjem človeških glav. Rodovi, ki živijo na severnem delu otoka, verujejo, da bi bili njih verski cbredi in svečanosti nepopolne, ako bi ne darovali človeških glav. Tudi prepri se po njih mnenju najhitreje in najboljšje poravnajo, ako preporni stranki dobijo glavo človeka, ki pripada k sovražnemu rodu. Kdor prvi prinese človeško glavo, je zmagal v prepiru. — Češčenje prednikov je v navadi pri vseh rodovih. Sreča in nesreča sta delo prednikov. Neki rod veruje, da kdor zanemari češčenje prednikov in če kasneje kateri njegovih starišev zgubi glavo, da ga hodi strašit obglavljenec. Domačini verujejo tudi, da duše samomorilcev potujejo po celim svetu. Pri nekaterih rodovih je zopet vkoreninjena vraža, da dvojčki pomenijo nesrečo. Zaradi tega umore dvojčke takoj po porodu. Slabo znamenje je tudi, ako se človek spoddakne, ko odhaja od doma. Drugi rod pripisuje zopet, ptici „nahahone“ veliko čarodejno moč. Kdor vidi to ptico, gotovo kmalu umrje. — Obtežnato je, da so domačini na Formozu glavolovci. Ako srečajo človeka, ki ni istega rodu, ga nasokočijo zahrbtno in mu odrežejo glavo. Japonska vlada je s preiskavo dognala vzroke za glavolomstvo na Formozu, ki je še danes v navadi vzlic močni japonski posadki. Še danes ni noben Japonec ali Evropejec varen, da ga na samotnem kraju hipoma ne napače kak domačin in zgine z njegovo glavo v goščavo.

*** Naše današnje slike** kažejo na prvi strani prizore iz Tripolitanijske in sicer: Zgoraj top in trdnjavici Hamidié, v sredi prenosne turško velblode, spodaj italijanski glavni stan; na drugi strani pa razdelitev mohamedancev po raznih deželah

Naš novi roman.

Zadnjič je bil v listu konec Gorkijevoga romana „Mati“. Prihodnji teden pričnemo z objavljanjem novega romana in sicer smo sklenili podati svojim čitateljem v slovenskem prevodu krasno delo

„Rim“

glasovitoga francoskega pisatelja, znamenitega zastopnika modernega naturalizma

Emila Zola.

„Rim“ je del velike trilogije, ki vsebuje tri knjige z naslovi tret: Lurd, Rim, Pariz. Vse tri veže osebnost abbeja (duhovnika) Pierra, čigar duševni razvoj, poln gigantičnih bojov, se vije skozi celo delo. Vendar je „Rim“ tako zaokrožen, da tvori sam zase celoto.

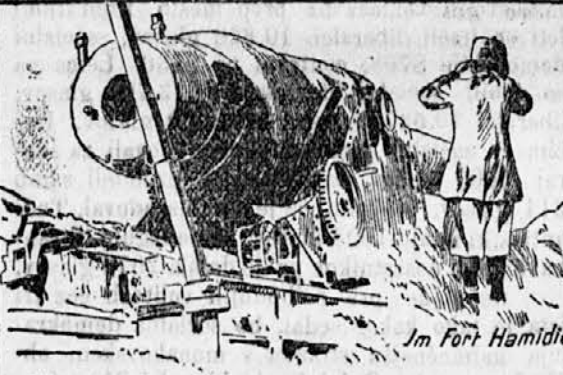
V Rim prihaja abbé Pierre, ker je prišla njegova knjiga „Novi Rim“, plod silnih dušnih dvomov in muk, socialnih opazovanj in študij, na indeks. Mladi duhovnik, ki je čital vse papežev enciklike o socialnem vprašanju, misli, da so njegove ideje o pomladitvi katoliške cerkve in o njenih novih nalogah ideje papeža samega. Le veliko nesporazumljenje je moglo biti, da je sveta kongregacija prepovedala njegovo knjigo, ki jo je bil pisal s svojo - rno krvjo. Zato je pohitel v Rim, da se vrže papežu pred noge in mu pove, kakšna velikanska zmotna se je zgodila. Branil bo knjigo s svojim živim prepričanjem in papež bo moral spoznati, da je v njej pravo krščanstvo, najčistejši nauk ljubezni do bližnjega. In blagoslovil bo knjigo, on pa bo s podvojeno vnemo, s čistim plamenom ljubezni nadaljeval svoje socialno delo, ki je delo krščanstva.

Ali do papeža se ne pride tako lahko, kakor si je mladi francoski duhovnik domisljal. Dolgo mora čakati in čakati. Med tem pa se ogleduje po Rimu in mojstrsko pero Zolovo opisuje njegove doživljaje v večnem mestu s tako umetniško silo, da mora čitateljevo zanimanje ostati napeto od konca do kraja.

Po mnogih težavah pride Pierre nazadnje vendar pred papeža. Ali tam se zgodi vse drugače, nego je pričakoval. Papež govori z njim, ali ne blagoslovlja njegove knjige, temveč ga pozivlje, naj prekliče — zmotno. Ne tega, kar je pisal Pierre, ni nikdar mislil papež. Tako ni poslanstvo cerkve in cerkev sploh ni to, kar je menil mladi Francoz. In duhovnik strmi, kakor da bi gledal v noč; gleda, gleda in zjasni se mu, pa — prekliče knjigo. Kajti zdaj ve, da je bila njegova knjiga res zmotna. Ne tako, kakor pravi papež, ali vendar velikanska zmotna. V Rimu nima iskati svojih idealov, od papeža nima pričakovati rešitve. Novega Rima ni!

Prekliče pa odide. V Rimu nima iskati ničesar več...

Zolov „Rim“ je delo, spisano za vse čase. Ko že davno ne bo več vsega, kar knjiga opisuje, ko bo človeštvo živelo telesno in duševno v novi, kulturnejši, srečnejši družbi, bo „Rim“ še vedno zanimiv dokument naše dobe, naših socialnih in kulturnih razmer.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Važen sestanek** vseh ljubljanskih in okoliških odborov „Vzajemnosti“, vseh zaupnikov in načelnikov strokovnih organizacij bo v sredo zvečer ob 8. v društvenih prostorih v Selenburgovi ulici št. 6. Ker je predmet razgovora zelo pomemben, naj se tega sestanka sodrugi udeležijo prav zanesljivo!

— **Gospod poslanec Ravnihar** nam pošilja sledeče pismo: Slavno uredništvo! Ne da bi se hotel sklicevati na znani § 19 tisk. zak., apelujem zgolj na Vašo lojalnost in Vas prosim, da z ozirom na trditve v št. 144 Vašega cenjenega časopisja št. 24. t. m. resnici na ljubo sprejmete tale stvarni popravek. Kakor sem v juliskem zasedanju državnega zbora brezpogojno brez ozira na desno ali levo in proti vladinemu stališču glasoval za predloge socialno-demokratskih poslancev glede uvoza argentinkega mesa, enako sem v [seji

dne 22. t. m. glasoval za vse predloge, ki konstatujejo, da ogrski vladi ne pristojajo ugovor proti uvaževanju prekomorskega mesa, razen ako je dokazano, da je dotično meso okuženo in glasoval sem za predloge, ki pozivljajo vlado, naj takoj dovoli uvoz argentinkega mesa v zmrznjenem stanju, ker Ogrska proti temu uvozu ne mora navesti nikakih ugovorov iz veterinarskih oziriv. Glasoval sem torej za predloge poslancev Wabra in Jerzabeka, ki ne samo da se krijeta s tretjim predlogom poslancev Rennerja, ampak je n. pr. Jerzabek v gotovem pogledu še dalekosežnejši. Glasoval sem za prvi drugi in četrti predlog Rennerjev, za drugi predlog Jerzabekov, za vse tri predloge Steinhausov, za predlog Halterjev in predlog Spačkov. V smislu klubovega sklepa pa nisem glasoval za tretji Rennerjev predlog, ker Wabrov in Jerzabekov predlog zahtevata ravno isto, samo da se omejujeta na uvoz argentinkega mesa, glede katerega je dognano, da ni okuženo, dotični zahteva Rennerjev predlog uvoz prekomorskega mesa sploh brez navedbe provenijence in re da bi bilo ugotovljeno, so li dotične dežele okužene ali ne. Dalje nisem glasoval za Marekov predlog, ki zahteva uvoz žive in zaklane živine iz Rusije, ker je Rusija priznana okužena dežela. Ob tem glasovanju so me vodili zgolj stvarni za ljudstvo praktični oziri in resnične koristi vseh mojnih volilcev brez razlike stanu ali sloja. S tem vže, da konstatujem, da sem glasoval za Waberjev, Jerzabekov in Steinhausov predlog, ki od vlade naravnost zahtevajo takojšnje dovoljenje za uvoz argentinkega mesa odpadejo vsa izvajanja in vsi zaključki. ki jih v člankih „Tu ga imate liberalca“ in „Liberalni družbi bo pač treba temeljito potegniti krinko s hianskega obraza“ vežete na napačno premiso, češ da za te predloge nisem bil glasoval. S prbrojno, da blagovolite ta popravek objaviti v Vašem cenjenem časopisu beležim z odličnim spoštovanjem
dr. Ravnihar.

Pismo gda. dr. Ravniharja jemljemo na znanje in ga dajemo na znanje tudi svojim čitateljem. Kakšna je razlika med predlogi, za katere je dr. Ravnihar glasoval in za katere ni, bomo že še povedali. Kolikor so bile naše premise napačne, ker smo imeli na razpolago le poročila, ne pa stenografičnega zapisnika, ima dr. Ravnihar prav, da podajo — dotične premise namreč; ne pa meni nič tebi nič naši nazori o njegovem glasovanju, ki jih bomo že še razložili sine ira et studio. Le na kratko naj za sedaj upozorimo na to: Za tretji Rennerjev predlog dr. Ravnihar ni glasoval — v zmislu klubovega sklepa. In to je glavni moment, ki nas napeljuje z velikimi dvomi za bodočnost. Mladočeški klub je, kakor smo že parkrat omenili — z eno nogo v vladnem taboru, drugo pa še vlačijo za seboj in gospod doktor Ravnihar kot član kluba bo moral napraviti to potovanje z mladočeški vred. Tu torej ne gre za enkratno glasovanje, ampak za temeljne poteze politike. Pa tudi glasovanje o mesnih predlogih je imelo še nekoliko drugačen pomen, kakor ta, da se doseže za enkrat par ton argentinkega mesa, Gre namreč za to, če se bo še nadalje vodila dosedanja trgovinska in carinska politika, ali če se pride tukaj do drugega sistema. Opravila se je bitka, ne pa boj. Ali kakor smo že dejali, se bomo o tem še zmenili, ker je predmet za vse konsumente prevažen, da bi se odpravil bodisi z našo notico, bodisi s popraskom drja. Ravniharja.]

— **Razsodba upravnega sodišča** o ugovoru klerikalcev zaradi ljubljanskih občinskih volitev je vrnila Ljubljani dolgo suspendirano avtonomijo. Ali nikakor ne moremo reči, da nas razlogi, ki jih navaja to visoko sodišče, kaj posebno navdušujejo. Nekateri momenti se nam zde tako zmotni, da bi bila velika nevarnost, če bi imela taka načela preiti v prakso. Upravno stališče definira nekako pravico volilne tajnosti, po kateri se lahko neha vsaka volilna tajnost. Po razlogih markija Bacquechema in njegovega senata nima oblast nobenega interesa, da se varuje volilna tajnost. Ali po našem prepričanju nima v zmislu zakona oblast ravno dolžnost, storiti vse, kar je v njenih močeh, da se ne krši tajnost volitev. Zakaj njena dolžnost je skrbeti za izvrševanje zakona in čim obsega zakon tajnost volitev, je naloga oblasti, da jo zaščiti. Čemu pa se določa volilna tajnost? Pač zato, da je volilcev varen kontrolor. Torej morajo biti vzroki, da je kontrola glasovanja volilec nepriljetna ali škodljiva. Ravno taki volilci pa potrebujejo zakonite in oblastvene zaščite; nepriljetnost ali škodljivost kontrole dokazuje njihovo odvisnost; volilec, ki je odvisen — od svojega delodajalca, od gospodarja, od upnika — je gotovo bolj izpostavljen sili volilnega kontrolorja, kakor neodvisni volilec, kateremu je nazadnje vseeno, če ves svet ve, kako je glasoval. Torej potrebuje tak volilec varstva, ki si ga ne more pribaviti sam. In to varstvo mu mora dati oblast, ki je postavljena, da varuje zakon. Upravno sodišče sicer pravi, da je volilna tajnost svoboda volil-

čeva. Če je ne porabi, je to njegova stvar. Toda varovati imetje je tudi državljanova svoboda. Vendar pa še nismo slišali, da bi rekla oblast: Sam si kriv, če se nisi poslužil te svobode; tvoja stvar je, če se vlomil pri tebi; to ni interes oblasti, da se tebi nič ne ukrade... Volilčeva svoboda je tajnost volitev; ali oblast mu jo ima garantirati. — Interes oblasti pa je jasen že po tem, da hoče zakon nepriljetne, prepričane volitve. Če ne bi bilo to jasno po tendenci volilnega zakona, bi bilo dokazano z določbami, ki kaznujejo omejevanje volilne svobode. Čistost volitev mora torej biti interes oblasti. Gospodarsko odvisni volilci bi se morali prav lepo zahvaliti, če bi imelo obveljati načelo, da ni oblasti nič mar, če jih gospodarji ali predpostavljenci z zlorabo svoje premoči prisilijo, izdati svojo volilno tajnost.

— **„Slovenec“ se repenči** zaradi naših notic o glasovanju dr. Ravniharja in se postavlja v pozo političnega učitelja, češ saj so ga socialni demokratije sami volili. Ta „Slovenec“ mladost pa je brez cene, ker bi bil lahko oči odprl, ko je bral naše notice, pa bi bil videl, da kot socialni demokratije sploh ne pričakujemo ničesar od poslancev, ki ni naš in smo to že povedali takrat, ko smo sklenili, da glasujemo — proti klerikalcem. Saj je križ, da slovenski socialni demokratije sploh nimajo poslancev; toda potrpeti bomo že, da ga dobimo, pa tudi klerikalcev ne bomo prosili, da bi nas zastopali. Taka je pač politična navada, da zastopajo vsako stranko njeni poslanci. Ali kaj je „Slovenec“ mar naše glasovanje in kaj prihaja z njim ravno tu, ko gre za uvoz mesa? Če bi imelo samo to vprašanje odločevati o našem glasovanju, tedaj bi imeli klerikalci še veliko manj pravice pričakovati, kakšen mandat v Ljubljani, zakaj njihov nastop v zadevi draginje je tak, da izkujejo iz njega za kmečke volilce vsaj kakšne lažne fraze, za mestno prebivalstvo pa še tega ne morejo. Menimo, da bi bilo za klerikalce najbolje, če se v Ljubljani o njihovom glasovanju in o njihovi draginjski taktiki sploh ne bi govorilo. Če pa jih srbi, že lahko popraskamo.

— **Zakon o volilni svobodi** za deželni zbor ne zadostuje, pravi „Slovenec“ izza razsodbe upravnega sodišča. Če trdi klerikalno glasilo, da se je ugovor proti občinskim volitvam dovolil le zato, da se utrdi pravni položaj, mu tega seveda ne verjamemo, ker dobro vemo, zakaj so klerikalci rekurirali. Ali kar pravi o nezadostni zaščiti volilne svobode, je popolnoma resnično. Le da to ni velika iznajdba in da prihaja klerikalno spoznanje zelo pozno. Socialni demokratije so že takrat opozarjali na to, ko so klerikalci kovali svoj zakon in na nekem ne malem shodu v „Mestnem Domu“ je socialistični govornik prav temeljito razlagal, kako bi se dala volilna tajnost boljše zavarovati. Če se klerikalci v dež, zboru res lotijo dela, da vpeljejo klotiro ali pa kaj podobnega, kar popolnoma izključi kontrolo glasovanja, jim bomo prav radi pritrdili. Ali naše upanje je slabo in verjeti bi mogli le tedaj, če bi videli gotovo delo. Doslej se nam je vedno zdelo, da so klerikalci sami radi poizvedovali, kdo je glasoval zanje, kdo pa ne. Tako delajo ponavadi vse stranke, ki se ne zanašajo na prepričanje volilcev. Če pa hočejo klerikalci dokazati, da res nečejo prisiljenih volitev, tedaj pa kar na dan z boljšim zakonom. Ko se snide deželni zbor, jih bomo sami spomnili na obljubo, če so si pozabili napraviti voz in robec. In če so že pri reformacijah, bi jim priporočili, da reformirajo tudi deželni volilni red. Le dobro naj ga prečitajo, pa bodo spoznali, kako je potreben popravek.

— **Porotno zasedanje v Ljubljani.** Danes se je pričelo četrto in zadnje letošnje porotno zasedanje v Ljubljani. Pred poroto pridejo naslednji slučaji: dne 27. t. m. Anton Špenko in Franc Brolih zaradi uboja; dne 28. t. m. Josip Jančar zaradi požiga in nevarne pretnje in Anton Kane zaradi požiga; dne 29. t. m.: Josip Kalan zaradi težke telesne poškodbe; Ana Kranjc in Marija Klančar zaradi goljufije in tatvine.

— **Sleparski agent.** Meseca septembra je prišel v St. Vid pri Ljubljani in v Vižmarje Fran Zupančič iz Krčevine na Stajerskem. Predstavlja se za zastopnika češke tvrde in je sprejemal naročila na fotografije. Fotografiral je več oseb in si je dal izplačati od strank po 4 do 5 kron naprej. Seveda niso ljudje nikdar videli naročenih fotografij, a tudi Zupančiča ne.

— **Elektrokinematograf „Ideal“.** „Dr. Gar el Hama“, orientalec, najboljši film te sezije, prekaša vse dosedanje po nedosegljivi igri, dovršeni fotografiji in najzanimivejšem dejanju. Nedosežen je prizor boja med zločin-cema in detektivom in občinstvo z entuziazmom zapuša kinematograf. — V terek iz serije Aste Nielsenove „Goreča nagnjenja“. — V petek specialni večer s 6letnim Frickom. — V soboto umetniški film. Nordisk film Co. „Maščevalec svoje časti“. Pripravlja se kralj vseh filmov „Štirje hudiči“.

— **Avtomobilska zveza s Idrijo.** Nekatero osebo se še vedno ne morejo sprijazniti z avtomobilom, ki redno vozi med Idrijo in Logatcem. Tako so pred kratkim zlobne roke

razdele na državni cesti pri Godoviču leseni plot in so posamezne dele razpoložile po cesti z očitnim namenom, da bi se zgodila ob 6. zjutraj, nezdoga idrijskemu avtomobilu. Vsa ta zlobnost pa ne bo ustavila avtomobila prometa in pošta se ukvarja z mislijo, da si nabavi v kratkem avtomobil za osebni promet.

— **Smrtna nezgoda.** V torek popoldne je peljal hlapec Martin Kuhar v Zavrhu s težko obloženim vozom iz Črne na Potok. Medpota se je voz prevrnil in je pokopal pod sabo hlapca, ki se je poškoval tako težko, da je kmalu potem umrl.

— **Porotne obravnave v Novem mestu** se prično danes. Pred porotnim sodiščem se bodo zagovarjali: Ivan Kruh iz Sore pri Medvodah zaradi tatvine; Ivan Mlakar iz Bučke zaradi pregreška proti pravosti in Ignac Lindič iz Strelca pri Beli cerkvi zaradi uboja svoje matere.

— **Sročno je ušel.** Dne 19. t. m. se je peljal posestnik Martin Stare v Jurji vasi po državni cesti proti Grosupljam. Na Čkavi je hotel zapeljati preko železniškega tira še pred dohodom osebnega vlaka, čeprav ga je železniški čuvaj z znamenji svaril. Udaril je po konju in je prišel z vozom na tir v tistem trenutku, ko je prisopil osebnemu vlak. Stroj bi bil zadel ob konja, ako bi ne bila žival pravčasno odskočila v stran.

Štajersko.

— **Kaiser je priznal še en umor.** Morilec pri Groß Kleinu Josip Kaiser, ki je bil oropal tudi nekega kajzarja. je končno priznal še en umor. Dne 24. januarja t. l. so namreč našli pri Doblu na cesti dimnikarskega mojstra Josipa Happicha mrtvega. Zločin je povzročil med prebivalstvom mnogo razburjenja. Prijeli so bili več oseb vsled suma, da so izvršile umor, a so jih morali vsled nezadostnih dokazov zopet izpustiti. Kaiserju so neovržno dokazali umor, ko so našli pri zadnji preiskavi. v Kaiserjevi hiši umorjenčovo uro, verižico in listino. Na umorjenega Happicha je prvi nalletel neki živinski trgovec in tega je tudi nameraval Kaiser umoriti pa ga je zamenjal s Happichom. Vsekako je padel oblastim v roke jako nevaren človek.

— **Z vžigalicami se je igral.** V Kamni gori pri Ljutomeru se je igral dne 30. sept. t. l. 3 letni sinček viničarice Neže Fekonje z vžigalicami. Zanetil je posteljo, kjer je ležal 9 mesečen otrok. Ko je prišla mati v hišo, je našla 3 letnega sinčka mrtvega; zgorel je in se zadušil. Manjšemu otroku v postelji se ni zgodilo nič žalega. Mariborsko sodišče je obsodilo Fekonjevo zaradi nezadostnega varstva svojih otrok na pet dni zapora.

— **Otrok je utonil.** Dne 4. sept. t. l. je pazila Marija Jaklinova v ljutomerskem okraju na enoletnega vnuka. Zvečer se je Jaklinova odstranila za par hipov, da prinese s travnika krmo za živino. Medtem pa je padel otrok v gnojno jamo in utonil. Mariborsko sodišče je prisodilo dekletu pet dni zapora.

— **Slepar.** Dne 7. t. m. je prišel v Ptuj k neki gospe moški, ki se je izdajal za potnika Franceta Navzo iz Lipnice. Dejal je, da je zastopnik tvrdke Fatinger & Comp. Pregovoril je gospo, da si je naročila dve vreči krme za živino in mu dala v ta namen 52 kron. Ko pa je gospa povprašala pri omenjeni tvrdki, je zvedela, da Navza že eno leto ni več tvrdkin potnik. Gospa je naznanila sleparja ptujski policiji, ki ga je prijela dne 23. t. m. na ptujskem kolodvoru.

— **Krivo pričevanje.** Pred mariborskim sodiščem so se morali zagovarjati 38letni Jos. Ornik, 18letni Aleksander Robič, 67letni viničar Anton Kmetec in 30letni Ivan Zemljčič, vsi iz bližnjih okoliških vasi, da so dne 28. septembra pred šentlenartskim sodiščem napačno izpovedali. Dva loveca sta bila namreč obtožena, da sta vsled nepravdnosti povzročila nevarnost za več poljskih delavcev. Napačno izpoved proti lovecema je največ zagrešil Ornik. Robič pa je izdolbel stare svinčenke iz hrastove deske in jih vdolbel v plot, da bi izgledalo kakor da bi loveca streljala tjekaj. Na podlagi lažnjivega pričanja je šentlenartsko sodišče obsodilo loveca. Zaradi krivega pričevanja je obsodilo mariborsko sodišče Ornika na štiri, Robiča pa na dva meseca. Kmetec in Zemljčiča je sodišče oprostilo, ker je bilo mnenja, da sta ravnala v dobri veri tako.

— **Neprevidno ravnanje z orožjem.** V Guberskem je prodajal Fran Brič hlapcu Ferdinandu Turnšku pištolo. Ko mu je razkazoval orožje, je ravnal tako neprevidno, da se je pištola sprožila in hlapca težko ranila v levo nogo. Briča so naznanili.

Goriško.

— **Iz Podmelca.** Dne 20. t. m. se je ustanovila pri nas krajna politična organizacija. Pristopilo je takoj 30 udov, ki so volili svoj odbor. Štovanje gospodarstva iz farovža je imelo torej ravno nasproten uspeh. Zanimanje za zapnem shodu je bilo prav živo ter je pričakovati, da nova organizacija uspešno prične svoje delo. Ves gorski okraj je goden za socialno demokratično agitacijo, ker hodijo mali posestniki v svet na delo in se seznanijo z zahte-

vami delavstva ter prihajajo do spoznanja, da ima kmečki delavec in mali posestnik iste interese kakor obrtnik in fabrični delavec. Politična organizacija v Podmelcu ima prevažno nalogo, da širi ideje socializma med kmečkim delavstvom ter je upati, da se že pri bodočih volitvah pokaže uspeh.

— **Iz Mirna.** V nedeljo 19. t. m. smo imeli shod v prostorih Mihe Faganella, na katerem je poročal sodrug dr. Henrik Tuma iz Gorice o drugini in splošnem položaju. Na shodu je bilo lepo število zavednih delavcev. Udeležila sta se shoda in končno razgovora tudi dva precej živahna zastopnika eden naprednjakov, eden klerikalcev. Sporekla sta se pa med seboj zaradi rabe psovke "čuk". Sodrug dr. Tuma je pojasnil stališče socialne demokracije proti sokolstvu: da je nepravilno rabiti psovke ter naj ostaneta Sokol in Orel, kar sta, t. j. v naših krajih paradno društvo, katerih eno agitira za naprednjake, drugo za klerikale. Zato socialni demokratje ostajajo na strani, ker vidijo, da se Sokol in Orel ne pečata s telovadbo, ki je na sebi lepa in koristna stvar. Želeti je, da se tudi v Mirnem, ki je obrtni kraj, sodrugi bolj zganejo ter razvijajo med delavci, čevljarji in strojarji, zdržno agitacijo. Povsem je treba, da se list „Zarja“ bolj razširi.

Trst.

— **Smrtna nezgoda.** V četrtek popoldne se je podelo blizu Rivoltelle več šolskih otrok, med njimi 14 letni Karl Penčič. Eden izmed njih je imel s sabo nabito pištolo. Orožje je šlo iz rok v roko. Naenkrat se pištola sproži in Penčič se je zgrudil v vrat zadet na tla. Iz rane se je vliil potok krvi. Drugi dečki so zbežali. Poklicali so rešilno postajo, toda zdravnik je konstatiral, da je deček že mrtev.

— **Predavanje o Tripolitaniji.** V petek dne 17. t. m. je predaval v „Ljudskem odru“ sodrug E. Kristan o Tripolitaniji. Velika dvorana v drugem nadstropju „Delav. doma“ in rdeča dvorana sta bili polni do zadnjega kotička. Prisrčno pozdravljen je sodrug E. Kristan podal sliko o geografski legi Tripolitanije, ki zbuja vsled vojnih dogodkov živahno zanimanje, o nje prebivalcih in zgodovini, pa o gospodarskem stanju tega turškega vilajeta, ki je vse drugo kot ugodno. Nadalje je kritiziral vojno, ki ne zasleduje drugega smotra kot profit posameznih kapitalističnih skupin in korist vojne z Italijo, ki gleda kapitalistično le na eno oko, bo zelo problematična. Tripolitanija je nekdanj bil pač bogata dežela in sedanje oaze, ti raji v ogromni puščavi, so nekak spomin na lepšo preteklost dežele! Nesmiselno je pričakovanje, da bo hodilo italijansko delavstvo v Tripolitanijo, ki je pred nosom Italije namesto v Argentinijo in Združene države. Zakaj delavstvo zapušča domovino za voljo kruha, ki ga doma nima; v Ameriko se izseljuje, ker se mu tam obeta zaslužek. V Tripolitaniji bi morali stradati kakor doma. Iz gospodarskega stališča je tripolitanska ekspedicija velika pustolovščina, iz vojaškega stališča pa je zavzetje Tripolisa velika vojaška blamaža in nemara ne poslednja v tej vojni. Militarizem je pokazal pač sposobnost za notranjo policijsko službo, v kolonialnih vojnah pa je popolnoma odpovedal. Tripolitanski pohod je klasičen zgled, da ima na svetu vedno prav tisti, ki ima moč na svoji strani. Za delavstvo je v tem nov opomin, da si osvoji moč, zakaj blagoslovljeno in pravično bo vsako njegovo dejanje. Z močnim in prisrčnim aplavzom so poslušalci izrekli zahvalo predavatelju za zanimivo predavanje.

— **Nedeljski koncert našega pevskega zbora.** Pretečeno nedeljo je bil napovedani koncert pevskega zbora našega Ljudskega odra. Zopet smo imeli priliko živati sadove lepega napredka in zopet moremo čestitati pevovodji sodrugu E. Günterju, ki je pokazal kaj zmore spretna roka in trdna volja. Program je bil bogat in zelo sredno izbran. Pevske točke so se izvajale ubrano, celo težavne zbere kot sta Novakov „Ahi Tamo“ in Rosenberg-Ružičev „San“, ki prihajata do veljave le, če so vse muzikalne nianse izvedene v duhu skladateljev, je izvedel naš pevski zbor nad vse pričakovanje dobro. Pevskemu zboru je na napreduku le iskreno čestitati. Ampak če se je potrudil pevski zbor, se sodrugi niso prav nič potrudili. Velika dvorana v drugem nadstropju Delavskega doma je bila izpremenjena v lepo restauracijsko dvorano. A lepo pogrnjene mize so se dolgočasile v veličanstveni praznoti. Udeležba je bila slaba. Sramotno slaba! In le pogumu odbornikov in pevsem se je zahvaliti, da je zbor nastopil tudi pred tako pičlo udeležbo. Mislimo, da je skrajni čas, da posvete sodrugi več zanimanja in pozornosti prireditvam naših društev, da bodre s svojim zanimanjem one, ki hočejo s požrtvovalnim delom pokazati javnosti, kaj zmore delavstvo sploh, in ki nam nudijo od časa do časa nekaj domačega razvedrila in umetniškega užitka. Izgovori so nepotrebni in brezpomembni. Ako hočemo naprej, potem mora žrtvovati vsak nekaj. In žrtev ni težka, ako ima človek od nje več kot ga stane. Upamo in želimo, da se kaj takega ne zgodi

več in da ne bo treba ponavljati rekriminacij, ki niso nikomur všeč. f. r.

Umetnost in književnost.

— **Opera.** V „Prodani nevesti“ ga snoči nastopila kot gost v vlogi Maženke ga. Krampe-rova s prav lepim uspehom. Gostujoča pevka ima za take partije primerno zunanost in jako prijeten, mehak in gibčen glas. ki je videti še v razvoju. Njeno petje je izražalo fin občutek in nekaj diskretnega je bilo v njem. Prehode je absolvirala z lahkoto, izgovarjavo ima jasno in tudi njena igra ni napačna. Dočim se je sicer posluževala češčine, je pela samospjev v zadnjem aktu slovensko. Splošno je njen nastop napravil očitno ugoden vtisk.

— **„Matica Slovenska“** opozarja in prosi, da bi ji p. n. g. poverjeniki nemudoma poslali imenike in udnino. Nadalje prosi vse lanske ude in vse tiste, ki šele mislijo stopiti v krog „Matičarjev“, naj se takoj prijavijo in pošljejo udnino. Drugi del „Letopisa“ za leto 1911, kjer izide imenik Matičinih udov, pojde te dni v tiskarno. Za leto 1911. izide osem knjig in sicer; 1. Zbornik, 2. Knezova knjižnica (II. del romana „Brambovci“), 3. Zabavna knjižnica (s spisom Ks. Meška itd.), 4. Hrvatska hujnica (roman „Tudjinac“), 4. Men-cingerjevih zbranih spisov I. zvezek, 6. Slovanski jubileji in spomini, 7. Narodne pesmi in 8. Letopis za 1911. Vse knjige so že domalega gotove.

Ali škoduje prost uvoz mesa domači živinoreji?

(Po predavanju dr. Karla Rennerja.)

(Konec.)

Živina se — po Thünenu — lahko goni na oddaljena tržišča brez znatnih stroškov in pitanje živine je v bolj oddaljenih krajih mnogo cenejše, ker je zemlja v mestni okolici vsled visoke zemljiške rente dražja, ker pa debela živina na dolgem potu močno shušja, vsled tega je priporočati v oddaljenih krajih započeto pitanje do konca v bližji okolici mesta. Mlada živina pa se brez težave goni iz kraja v kraj, vsled česar je izrejo jalovine racionalna le v najoddaljenejših krajih, kjer je zemljiška renta in tudi cena zemlje neznamenita. V tem skrajnem kolobarju se prideluje žito le za potrebo ljudi, ki se pečajo z živinorejo. To daje dovolj slame in krme za zimo, poletna paša na prostem je glavna stvar. Celo ta pas (pašno gospodarstvo z izrejo jalovine) sega le 50 milj od mesta; oni kraj te razdalje neha tudi ta panoga — ostaja le še lov za pridobivanje kož.

Živina potuje v Thünenovi osamljeni državi iz kraja v kraj: mlado živino rede na periferiji. Odtod pošiljajo krave za sirarstvo in maslarstvo, vole za vprego in začetno pitanje v srednje pasove. Krave-mlekarice pošiljajo za mlekarstvo, zrele vole za pitanje v mestno okolico. V omenjeni meri se pečajo z izrejo živine tudi v ostalih pasovih iz tehničnih oziror (za pleme, za prodajo telet itd.) ne glede na rentabilnost. Neomajna resnica pa je, da industrijska dežela ne more ohraniti števila in stanja svoje živine brez dovoza mlade živine iz tujine.

To je v kratkih obrisih Thünenova osamljena država, to je prva fundamentalna, še dodanes nepremagana metoda o znanstveni razpredelbi posameznih poljedelskih panog v prostoru. Ta metoda in njeni idealni rezultati so še danes neomajani, ampak posamezni faktorji v tem računu so se mogoče razvili. Ti faktorji so predvsem:

1. Občila in transportni stroški. Konjsko vprego je predvsem nadomestil vlak, nadalje pa oceanski parnik. Mesto, ki je prej dobivalo svoje žito iz okrožja 30 milj, dobiva v naših časih svojo pšenico iz razdalje 500 in več kilometrov za enake stroške z vlakom, iz razdalje več tisoč kilometrov po morju. Pas, ki prideluje n. pr. žito za London, obsega domalega vso zemljo. Mrežo deželnih cest je nadomestilo omrežje železnic in parobrodskih kurzov, ker je mesto zvezano z mestom z železnimi cestami ali s parno plovbo, veljajo sedaj celi kompleksni mest za središče. Z drugimi besedami: Industrijske dežele so postale Thünenovo središče, in druge dežele naokolo tvorijo poljedelske kolobarje naokolo. Metoda, ki jo je Thünen uporabljal za male države leta 1800 je vporabljal danes za v resnici izolirano svetovno državo, da spoznamo znanstveno razpredelbo poljedelskih proizvodnih panog v prostoru.

Poljedelski pridelki se dajo dandanes vse dalj prevažati kot na tovornih vozeh, naprave za konserviranje blaga so vse drugačne. Zlasti ohlajevanje blaga pripravlja revolucijo dosedanje prehrane in aprovizacije, revolucijo, ki jo popolnoma preobrnila zlasti krajevno razpredelbo živinoreje. Ohlajevanje in konserviranje je napravilo iz mesa predmet, ki glede na možnost prevažanja čisto nič ne zaostaja za žitom, napravilo je iz njega predmet svetovne trgovine, kakor sta bombaž in cukar.

4. Razdelitev pridelovanja živin pa izpreminja prodiranje industrijskih rastlin, v našem podnebju predvsem sladkorne pese, ki pri nas najhujše izpodriva žito. Če interesni zastopniki agrarizma predavajo o preskrbovanju domačih potreb, zamolčujejo, da je čez dalje več zemlje odvzete preskrbovanju kruha za domače potrebe, da čez dalje več domače zemlje preskrbuje in ozemstvo s sladkorjem. Pesa nam je dvignila jasli in nam vzlic s sladkorno produkcijo združena pitanja živine odmaknila lonec z mesom.

Ti trije faktorji so mogočno preobrazili poljedelsko produkcijo, ampak metoda je ostala še vedno Thünenova. Z nje pomočjo izvajamo iz novih dejstev rezultate, ki jih narodno-gospodarska veda doslej še ni opazila:

1. Industrijske dežele naše države in Evrope sploh leže v prvem Thünenovem kolobarju, kjer je pridelovanje žita in živinoreja kot glavna proizvodna panoga neracionalna. Naše poljedelstvo, namesto da bi urno prešlo k vrtnariji in čistemu mlekarstvu, hoče s cesarskim varstvom umetno za vse večne čase ohraniti Thünenovo izolirano državo v najtesnejših mejah, da obdrži zaostale obratne oblike in visoko zemljiško rento in usiljuje širokim masam nezadostno hranjenje, kakor ga je opisal Thünen.

2. Namesto da bi premaknila pridelovanje žita, živinorejo in veliko produkcijo mesa na periferijo, t. j. v stepe onikraj oceana in izpremenila domačo zemljo industrijskih dežel v cvetoč vrt žlahtnega sadja in visokih domovov, ie umetno ustavljalara naravni razvoj poljedelske produkcije. Agrarna carinska politika je torej tudi z agrarno znanstvenega stališča od sile reakcionarna, zavira kvalitativnoboljšanje naše živinoreje, in ni drugega nič kot poskus, da se v interesu zemljiške rente ohranijo čim dalje zastarele obratne oblike, na stroške konzumentov, ki morajo skrečiti svojo mesno in rastlinsko hrano na kvantitativni in kvalitativni minimum.

In kakšne so posledice? Poslušajmo Thünen (str. 323 in sl.):

„Ali pa je v mestu (t. j. v industrijskem prebivalstvu) neizčrpen fond, iz katerega naj bi se plačevale vse višje in višje žitne cene, in iz katerega vira poteka denar za plačevanje dragega žita?“

V mestu je ogromna množica ljudi, katerih zaslužek komaj zadošča, da si ob dosesedanjih srednjih cenah nabavljajo najpotrebnejša živila kakor bi scenetje žita pod doseđanjem srejnjo ceno onemogočila pridelovanje žita na skrajnem robu (v Argentiniji!) in izpremenila polje v puščo (v Argentiniji), prav tako poraja rast srednje žitne cene uboštvo in izseljevanje delavskega razreda v mestu (t. j. v industrijskih pokrajinah.)

Z drugimi besedami: Varstveni sistem poraja stalno uboževanje mas in izseljevanje najboljnih elementov iz evropskega kontinenta v Ameriko!

Zaprte ni nikjer ustvarilo novih prido-bitnih virov, ki bi višali delavsko mezdo in omogočali plačevanje višjih žitnih cen. Narobe vsled podražitve neobhodne potrebščine trpi blagostanje vseh.“ Izvzet je le zemljiški posestnik, ki z zastarelimi obratnimi oblikami vzdržuje staro zemljiško rento in jo zvišuje — na stroške nadaljnega poljedelskega razvoja in na stroške živinoreje.

Končna posledica omejene trgovinske svobode je dvojna:

1. Na ravna proizvajalna panoga v oddaljeni, revni deželi zastaja ali pa popolnoma propade — glej rumunsko živinorejo po carinski vojni l. 1881.

2. „V aravana“ bogata dežela je težko oškodovana glede na industrijo in na prehrano svojega prebivalstva, nazadnje na svoji veličini, bogastvu in prebivalstvu in zaostaja v obratnem načinu.

Taka je sodba klasika narodno-gospodarske vede, meščanskega ekonomista, praktičnega poljedelca in utemeljitelja zemljedelske vede!

Gospodarski pregled.

** **Letošnja setev.** Poljedelsko ministrstvo objavlja stanje letošnjih setev od srede novembra. Ozimna pšenica kaže 2-4, ozimna rž 2-3, turšica 3-3, krompir 3-3, sladkorna pesa 3-6, navadna pesa 3-1, zelje 3-1, detelja 3-6, travniki 2-8 in pašniki 3-1, kjer pomeni 1 prav dobro, 2 nad srednjo mero dobro, 3 srednje dobro, 3 pod srednjo mero dobro, 5 zelo slabo. V vsej tej dobi je bilo severno od Alp večinoma razmeroma gorko vreme z redkimi in neznatnimi padavinami, medtem ko je bilo južno od Alp oblačno in časi zelo deževno vreme.

Italijansko-turška vojna.

Italija ima smolo, ali kriva je sama, ker izvirajo vse njene nezgode iz neprevdnosti in neverjetnih nazorov. V Tripolitaniji ne gre stvar nikakor naprej. Italijanska armada je šla dol z ofenzivnim namenom, zdaj je pa že cele tedne v defenzivi in lahko se že pravi, da je

